

Слова, винесені у заголовок, належать відомому дубенському поету та художнику Миколі Тимчаку. Так образно сказав він про повернення додому навесні трьох побратимів-журавлів – Уласа Самчука, Авеніра Коломийця та Олекси Сацюка. Справді, уже весніє і базальтова меморіальна дошка, встановлена минулого четверга на фасаді Будинку молоді у Дубні, як і пам'ятники Уласу Самчуку у Рівному та Здобунові, свідчить про те, що наші славні волиняки повертаються до нас із забуття радянської доби. Повертаються до рідної землі, щоб іще раз сказати, що весніє в Україні, що ми є великим і гордим народом, що наша древня Київська Русь, як писав Улас Самчук, починається з Волині.

Дубно славне багатьма іменами. І серед них є письменники, творчий спадок яких відомий не лише в Україні, але й далеко за її межами. До плеяди таких славних імен належать люди, імена яких увічнені на меморіальній дошці Микола Тимчак. 20 лютого 1905 року у древньому селі Дермань, тоді ще Дубенського повіту, народився Улас Самчук. Столітній ювілей великого прозаїка відзначає уся Волинь. З його блискучих творів, безперечно виділяється трилогія „Волинь”. У 1980 році журнал „Современник”, що видається у канадському Торонто, опублікував звернення до світової літературної громадськості щодо висунення Уласа Самчука на здобуття Нобелівської премії в галузі літератури. Не судилося йому стати лауреатом, бо мало тоді хто знав про духовно сплюндровану Україну...

19 листопада цього року будемо відзначати столітній ювілей ще одного нашого земляка – Авеніра Коломийця, який у 30-х роках вчителював у школі села Малі Сади, а на початку 40-х керував відділом освіти на Дубенщині. Зараз його ім'я носить щорічна міжнародна літературно-мистецька премія, заснована дубенською письменницькою організацією.

І ще один, вже сумний ювілей маємо у цьому році: виповнюється 45 років з дня смерті письменника Олекси Сацюка, який пройшов крізь пекло дубенської в'язниці, котра у червні 1941 року стала катівнею для українських патріотів. Він дивом вижив, і про ті трагічні події розповів у повісті „Смертососці”, яка вийшла друком у Буенос-Айресі.

– Гірко і прикро усвідомлювати, що наші славні земляки перейшли межу у вічність далеко від рідного краю, – констатував під час відкриття меморіальної дошки секретар міської ради Петро Олійник. – Улас Самчук похований у Торонто, Коломиєць – у Зальцбурзі. За океаном свій життєвий шлях скінчив й Олекса Сацюк...

Наше місто, безперечно, має магнетичну силу, яка й притягувала сюди творчих людей. Відповідальний секретар Дубенської організації Національної спілки письменників України Люба Пшенична впевнена, що не лише древні мури дубенського замку кликали Уласа Самчука зачерпнути ковток свободи. У Дубні його чекали двоє друзів: прозаїк Олекса Сацюк і педагог, поет, режисер та видавець Авенір Коломиєць. Разом вони задумали в окупованій Україні відродити Українську державу. Один став головою управи, інший – начальником освіти. Однак фашисти дуже швидко отямилась і зрозуміли, хто вони наспрагді – ті українці і чого вони прагнуть. Самчука через кілька місяців перебування на посаді редактора газети „Волинь” гітлерівці заарештували, в Дубні

„Летять додому журавлі-побратими...”

взяли під варту Авеніра Коломийця.

– Вони не стали чекати милості від „визволителів”, які на багато років залишили над їхніми іменами ярлики „підспівувачів куркульських”, „посіпак

німецьких” і „українських буржуазних націоналістів”, – гортає сторінки трагічної біографії наших трьох непересічних земляків Люба Пшенична. – Цілу вічність вони прожили за кордоном, думаючи, згадуючи і пишучи про Україну. Улас Самчук запитував усіх: „Куди тече та річка?”. І не знаходив відповіді. Тепер ми знаємо, що та річка тече у вічність...

Серед гостей урочистостей у Дубні з нагоди 100-річчя Уласа Самчука та відкриття меморіальної дошки був і голова ради Рівненського краєзнавчого товариства, лауреат регіональної краєзнавчої премії „За відродження Волині” Іван Пащук. Привіз він із собою копію статті Уласа Самчука „Рік „Волині”, написану у серпні 1942 року, яка присвячувалась невеликому ювілею часопису. Однак рукопис так і не був опублікований. Фрагменти статті, яка нині зберігається в обласному архіві, Іван Пащук озвучив для майдану. Пість з Рівного з прикрістю констатував, що Верховна Рада не прийняла такі рішення про загальнодержавне відзначення столітнього ювілею Уласа Самчука. Пан Іван висловив припущення: якби кожен з депутатів вів тем, як голосувати, прочитав роман „Волинь”, то рішення було б іншим. Твори славного волиняка ще не дійшли до широкого кола читачів.

Знайшов слова Уласа Самчука, звернені з його „Волині” до нинішнього покоління українців, і письменник Микола Тимчак. Зацитував він ці рядки під час урочистостей на майдані: „Прийде час, і ми, люди мої, чи наші діти до голосу прийдемо і своє господарство востановимо. Це стане. Бо ж інакше не можна буде жити...”. Так говорив один з героїв його відомого роману. Нехай же збудеться пророцтво нашого земляка.

Співчуваю тим, хто не зміг або не захотів побувати на літературно-краєзнавчих читаннях у педколеджі, які пройшли після відкриття меморіальної дошки у центрі міста. Письменник Микола Пшеничний, який був не тільки організатором ювілейних урочистостей, а й допоміг у виготовленні меморіальної дошки, запросив до розмови цікавих людей. А найперше сам прихотів у педколедж раритетне видання – оригінал книги Уласа Самчука „На білому коні”, який роздобув у фондах Заповідника. Ця книга потрапила у Дубно з-за океану: подарована була Уласом Самчуком священнику з Мирогощі Юрію Шумовському, про що свідчить дарчий напис.

Цікаво було слухати виступ викладача Дубенського медколеджу Володимира Зайделя на тему „Дорогами Уласа Самчука”, дубенчанку Віру Соколову, родина якої була добре znana з сім'єю Самчуків, педагога і поета з села Здобуця Олександра Матвійчука, якому доля кілька років тому подарувала на оду покласти квіти на могилу Уласа Самчука у Торонто. Пан Олександр розповів, що місце вічного спочинку славного земляка знайшов не одразу. На одному з кладовищ, що на околиці міста, побачив пам'ятник з відкритою книгою та написом „Куди тече та річка?”

В Дубні, як і в усій Україні весніє. Повертаються на рідну землю журавлі-побратими...

Юрій ШЕСТАЛЮК.

На фото: автор меморіальної дошки